УДК 342.9
Купін А.П.[1], Горб К.Ю.[2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. Ю-314м НУ «Запорізька політехніка»

ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ У СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ

Вища рада правосуддя, яка прийшла на заміну Вищій раді юстиції відіграє досить серйозну та важливу роль у формуванні суддівського корпусу, призначені та звільненні суддів, а також в їх дисциплінарній відповідальності. Тому, можна стверджувати про те, що саме забезпечення незалежності судової гілки влади та розширення доступності справедливого правосуддя кожному, тісно пов'язано із ефективним функціонуванням Вищої ради правосуддя.

Судова реформа, що розпочалась у 2016 році, стала найбільш масштабною в історії незалежної України. Вона включала в себе внесення змін до Конституції та утворення кількох нових інституцій. Реформу загалом було спрямовано на сприяння реалізації повномасштабної судової реформи та оновленню суддівського корпусу відповідно до суспільних очікувань і згідно з європейськими стандартами, відновленню довіри громадян до судової гілки влади, а також забезпеченню належного функціонування прокуратури, адвокатури та системи виконання судових рішень.

Відповідно до цієї реформи Верховною Радою України в 2016 році були внесені зміни до Конституції України (щодо правосуддя), а також було прийнято Закон України «Про Вищу раду правосуддя».

За мету законопроекту ставилось встановлення організаційних передумов діяльності та правового статусу Вищої ради правосуддя як нового органу системи правосуддя.

Прийняття Закону України «Про Вищу раду правосуддя» закріплює на законодавчому рівні її юридичний статус, порядок формування та здійснення діяльності, а також деталізує конституційні повноваження Вищої ради правосуддя.

Відповідно до статті 1 ЗУ «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Вища рада правосуддя є юридичною особою, видатки на її утримання визначаються окремим рядком у Державному бюджеті України.

Відповідно до рекомендацій Венеціанської Комісії, які враховані в ухвалених конституційних змінах щодо правосуддя, та з метою збереження інституційного балансу у Вищій раді правосуддя статтею 5 ЗУ «Про Вищу раду правосуддя» передбачається, що до її складу входитимуть двадцять один член, з яких десятьох – обиратиме з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох – призначатиме Президент України, двох – обиратиме Верховна Рада України, двох – обиратиме з'їзд адвокатів України, двох – обиратиме всеукраїнська конференція прокурорів, двох – обиратиме з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ. Голова Верховного Суду входитиме до складу Вищої ради правосуддя за посадою.

Також окремо законом закріплюються вимоги до кандидата на посаду члена Вищої ради правосуддя, яким може бути обраний (призначений) громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності, а також критеріям професійної компетентності, професійної етики та доброчесності.

Таким чином, Вища рада правосуддя є важливим органом у системі правосуддя України, який прийшов на заміну застарілої Вищої ради юстиції в результаті судової реформи 2016 року. Вища рада правосуддя відіграє ключову роль у формуванні суддівського корпусу, призначені та звільнені суддів, а також притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, тим самим забезпечуючи незалежну судову владу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Євдокімова О. Аналіз стану функціонування та перспективи реформування Вищої ради правосуддя. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Т. 3, № 82. С. 164-170. URL: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.27.

2. Судова реформа в Україні: що змінилось за три роки?. Фундація DEJURE. URL: https://dejure.foundation/sudova-reforma-v-ukraini-scho-zminylos-za-try-roky/ (дата звернення:28.03.2025).

3. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

4. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII: станом на 15 квіт. 2024 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text

5. Про Вищу раду правосуддя: Пояснюв. записка до проекту Закону України від 23.09.2016.

6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII: станом на 26 берез. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text